

Şâir Ahmed Cevat'ın bir yazısı:

“ÖMER FAİK'İN BAŞINA GELENLER”

Afina MEMMEDLİ-BARMANBAY

Mondros Müttarekesi (30 Ekim 1918) sonucunda Türk Ordusu Kars, Ardahan, Batum, Nahçıvan, Borçalı, Ahıska ve Ahılkelek'ten çıkmak zorunda kalacaktı. Böyle bir dönemde ayakta kalmaya çalışan Ahıskalılar, Türk ordusu bölgeyi terk etmeden millî hükûmetlerini kurma çabasıındaydılar. Bir ay ömrü olan (29 Ekim-30 Kasım) Ahıska Hükûmetinin Reisi Ömer Faik Numanzade (1862-1937)'ydi. Mütemadiyen Rus, Ermeni ve Gürcülerin baskısı altında olan Ömer Faik, aralık ayı itibariyle Menşevik Gürcü hükûmetinin ağır baskısıyla karşılaştı. Azerbaycan'ın millî şâiri Ahmed Cevad (1882-1937), işte bu dönemde Ömer Faik'in Tiflis'te yaşadıklarını yazıya dökmüştür. Ahıska, Kars, Ardahan ve Batum başta olmak üzere Kafkasya'nın çok karışık döneminde vukua gelen hadiselere şahit olan bu iki yol arkadaşının ikisi de çok iyi yetişmiş birer münevver olup, kalpleri vatan, millet ve insanlık sevgisi gibi ulvî duygularla çarpardı. Her ikisi de 1937 yılında Stalin'in zulüm döneminde şehit edilmiştir. Ömer Faik'in 1919 yılında başına gelen bir hapishane faciasını Ahmed Cevad'ın kaleminden veriyoruz.

Daha 1918 yılının *Kânun-i Evveli'nde* (Aralık) Batum'a gitmek üzere Tiflis'te bulunduğum zaman muhterem kalem arkadaşım Ömer Faik'i Tiflis Kumandanlığı dairesinde mahpus olduğunu işittim. Ve aynı gün ziyaretlerine gittim.

Ne için hapsedildiklerini anlatayım. Malûm olduğu üzere Batum, Kars sancağındaki Müslümanlar, yuları Gürcülerin eline vermek istemiyorlardı.

Ömer Faik de ahalinin hissiyatına bir tercüman vazifesi gördüğünden Gürcülüğe “zararlı” görülmüş ve hapsedilmiştir. Fakat durumdan öyle anladım ki Gürcistan hükûmeti Ömer Faik'i yakında serbest bırakacağını va'd etmiştir. Bütün safdil milletimle beraber ben de Gürcüleri dost olarak tanıdığım Azerbaycan matbuatına bu hususta bir şey yazmadım. O dostluğun hatırı için bu meseleye o kadar da ehemmiyet vermiyip Batum'a gittim. Bir de muhterem yoldaşım kendisi araya bozgunluk

düşmesine bizzat razı olmadı. Batum'dan döndükten sonra Gence'de Ömer Faik'in Tiflis'ten çıkmamak kaydıyla serbest bırakıldığını işittim ve sevindim.

Bu defa *Kânun-i Sani* (Ocak) 22'sinde bir daha Tiflis'e gittim. Ömer Faik'in tekrar hapsedildiğini teessüflerle anlatan yoldaşlara rastladım. Bu defaki hapsin evvelkine benzemediğini de ilave ettikleri vakit pek ziyade meraklandım. İcap eden

Tiflis: Ömer Faik bu şehirde bazen gazeteci, bazen devlet adamı ve bazen de mahpus olarak yaşadı.

vesikayı elde ettikten sonra görüşebildim. Ben Ömer Faik'i yine evvelki üç arkadaşı ile beraber kumandanlık hapisanesinde buldum. Yarım saat süren mülakatımız anlattı ki Ömer Faik'i bu defa hapsettikleri gibi arkadaşları ile beraber Tiflis'in merkezî hapisanesine kapatmışlar. Bu hapisane katillerin, canilerin yatağıdır. Bu hapishanenin dâhili, Allah göstermesin, ne kadar mundar hareketlerin yuvası imiş. Buraya Gürcistan hükûmeti canileri bıçaklarıyla, yılanları dişleriyle beraber olarak toplamıştır. Bu hapishanenin içerisinde Gürcistan hükûmetinden başka bir hükûmet varmış. Buraya yeni dâhil olan bir mahpus, tâbîlik vergisi vermeliymiş! Bu yeni hükûmetin buyruklarına uymayanların vay hâline! Pekin ve Tahran hapisanelerinde bile olmayan işkenceler altında can verenlerin haddi hesabı yoktur. Bu eski esrarengiz kalenin her karanlık köşesi, birçok kurbanların katledildiği yermiş. Kısacası o kalede adam öldürme dersi yeniden büyük bir maharetle öğretilmekteymiş.

İşte bu defa *Kafkas Türklerinin sevgili yazarı* böyle bir mahpushanede misafir olarak günlerce kalmıştır.

Vergi istenildiği vakit vermekten aciz kalan muharririmiz, dehşetli bir yumruk ve tekme tufanı altında kalmıştır. Dışarıdan dostların gönderdiği yemekler verilmediği gibi, içerideki "kanlı lokanta" hükûmeti de hapishanenin yemeğini

Ahmed Cevat.

vermemiştir. Ona eşlik eden nöbetçi askerlerin anlatmış olması ile "vatan haini" Ömer Faik, sabahdan akşama kadar ölüme muntazır olmuştur. Birkaç gün bu cehennem azabından sonra Ömer Faik'in Tiflis'teki dostları işi anlayıp, hükûmete söylemişler. Hapishanesinden haberi olmayan hükûmet de Ömer Faik'i tekrar şehir kumandlığı hapisanesine nakletmiş. Mesele bununla bitmemiş. Onun yoldaşlarından biri yine orada kalmıştır. O da *Ahuska'nın* muteber şahıslarından birisidir. Keskin dişli bıçaklar Ömer Faik'in hesabını bir gün gece o zavallıdan soruşturur. İkinci günü o zat da oradan öteki hapishaneye nakledilmiştir.

Zamane yazarları vukuatı kendi duygularına uydurup meydana çıkarırlar. Fakat ben bunu, bu malûmatı Ömer Faik'ten ve diğer üç arkadaşından işittiğim gibi yazdım. Burada gösterdiğim, olunan hakaretin bir cüz'isidir. Ben bu hakareti Ömer Faik'e değil milletime edilmiş olarak hesap ettiğim için Gürcü milletinin dostluğunu yüreğimde saklamakla beraber Gürcü hükûmetine kalem arkadaşlarım namına itiraz ediyorum. *Ömer Faik Ahuska'nın değildir. Bütün milletin malıdır.* Bununla izzet-i nefsi tahkir edilen milletim, dostluğunun suiistimal edildiğini hissetmez değildir.

3 Şubat 1919, "Azerbaycan" No: 104

